

Mariusz Kardas

Zarys dziejów "Polskiej YMCA" i jej gdyńskiego ogniska w latach 1932-1950

Zeszyty Gdyńskie nr 5, 115-135

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Mariusz Kardas

Zarys dziejów „Polskiej YMCA” i jej gdyńskiego ogniska w latach 1932-1950

YMCA (Young Men's Christian Association - Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej) – jest organizacją znaną niemal na całym świecie. Związek jest bowiem strukturą międzynarodową i ekumeniczną, propagującą program oparty na wartościach chrześcijańskich. W Polsce, znana jako Związek Młodzieży Chrześcijańskiej, „Polska YMCA” funkcjonowała w latach 1923 – 1950 (1951). Obecnie działa znowu - reaktywowana w 1991 r., po 40 latach nieobecności w naszym kraju - nawiązując w swoich pracach do najlepszych tradycji tej organizacji. Gdynia jest tym miejscem na mapie naszego państwa, gdzie już przed wojną zainicjowano działalność „imkowskiej” braci. Gdyńskie Ognisko powstało w 1932 r. i od razu wpisało się w klimat tego nowoczesnego, nadmorskiego miasta. Praca jej działaczy - korzystających z bogatego doświadczenia międzynarodowej organizacji - z gdyńską młodzieżą, stała się szybko wzorem dla działalności wychowawczej, prowadzonej przez ogniska YMCA w całej Polsce. Nie bez znaczenia okazał się fakt, że związek znalazł opiekę znakomitych mentorów w osobach m.in. Juliana Rummla i Józefa Unruga. W efekcie to tutaj, po niespełna 5 latach działalności, zdecydowano się na budowę i otwarcie trzeciego obozu stałego w Polsce - w Wieżycy-Kolanie. Po zakończeniu w 1945 r. wojny, YMCA, przy swoich założeniach programowych, nie mogła niestety realizować swojej przedwojennej działalności, dlatego też decyzją administracyjną władz PRL została zlikwidowana. Dopiero przemiany roku 1989 pozwoliły na wznowienie prac związku. Niniejszy artykuł jest próbą przywrócenia pamięci polskiego społeczeństwa tej słynnej organizacji oraz nakreślenia na tym tle zarysu działalności Ogniska gdyńskiego „Polskiej YMCA”.

YMCA na świecie

YMCA została założona w 1844 r. w Londynie przez sir Georga Williamsa. Początkowo jej celem był duchowy rozwój młodych mężczyzn poprzez wspólne studiowanie Biblii i dyskusje na temat wiary. Z biegiem czasu głównym celem związku było służenie harmonijnemu rozwojowi fizycznemu, umysłowemu i duchowemu młodzieży

protestanckiej skupionej w organizacji religijnej, z genezy brytyjskiej, choć w późniejszych fazach zdominowanej przez Amerykanów. Idea YMCA szybko bowiem zdobyła popularność w Europie, a od 1851 jest obecna w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Jej misjonarze uznawali sport za jeden z głównych elementów przyciągających młodzież. YMCA kontynuowała w pewnym sensie filozofię określaną w historii kultury anglosaskiej jako Muscular Christianity, uznającej, że tylko człowiek zdrowy i sprawny fizycznie jest człowiekiem pełnowartościowym i... zasługuje na zbawienie.

W 1855 r. odbyła się pierwsza Międzynarodowa Konferencja YMCA, podczas której przyjęto tzw. Bazę Paryską - dokument określający cele organizacji. Siedzibą Światowego Aliansu YMCA jest Genewa, a Europejskiego - Praga. YMCA posiada status obserwatora w ONZ i Radzie Europy. Symbolem YMCA od 1917 r. jest czerwony równoboczny trójkąt symbolizujący równomierny rozwój ducha, umysłu i ciała.

Jak już zauważono, YMCA powstała jako zrzeszenie młodych mężczyzn. Dzisiaj przynależność jest dla wszystkich otwarta. Obecnie, mężczyźni i kobiety, chłopcy i dziewczęta wszystkich narodów i ras, wyznań chrześcijańskich i warstw społecznych tworzą organizację działającą na wszystkich kontynentach. Obecnie YMCA funkcjonuje w 130 krajach i zrzesza prawie 30 milionów członków. Do II wojny światowej członkowie związku mieli wpisany w statut zakaz jakichkolwiek kontaktów z Żydami. Dzisiaj, zasadą działania jest tolerancja światopoglądowa¹.

Jednym z głównych pól działalności organizacji jest sport i kultura fizyczna. Działacze organizacji wstawili się na tym polu między innymi: Robert Roberts z YMCA Boston wprowadził w 1881 r. termin „body building”, James Naismith ze Springfield YMCA College wprowadził w 1891 r. koszykówkę², a W. G. Morgan z

¹ <http://www.gdynia.ymca.pl/html/ymca/index.php>.

² James Naismith (ur. 6 XI 1861 w Almonte w stanie Ontario - zm. 28 XI 1939 w Lawrence w stanie Kansas) – syn szkockich imigrantów, kanadyjski lekarz, twórca koszykówki. Ukończył filozofię na Uniwersytecie McGilla w 1887 r., a w 1890 r. *Presbyterian Theological College* w Montrealu. W 1891 r. otrzymał dyplom w YMCA International Training School w Springfield w Massachusetts w 1891 i podjął w niej pracę. W 1898 r. otrzymał tytuł lekarza medycyny na *Gross Medical College* (obecnie wydział Uniwersytetu Colorado). Żonaty dwukrotnie: z Maude Herman (1894), z którą miał 5 dzieci i z Florence Kincade (1939). W 1925 r. otrzymał obywatelstwo USA. Pracując jako nauczyciel wychowania fizycznego w YMCA International Training School, zainspirowany popularną w Ontario dziecięcą grą nazywaną „Kaczka na kamieniu” (*Duck-on-a-Rock*) stworzył w 1891r. zasady gry w koszykówkę dla nudzących się w salach gimnastycznych uczniów. Pierwsza gra odbyła się 15 XII 1891 r. Zasady koszykówki zostały opublikowane 15 I 1892 r. W 1936 r. koszykówka znalazła się w programie Igrzysk Olimpijskich w Berlinie. W pierwszych latach XX w. Naismith był trenerem uniwersyteckiej drużyny koszykówki. W latach 30. brał udział w pracach *National Association of Intercollegiate Basketball*. W 1936 r. otrzymał tytuł honorowego prezydenta Międzynarodowej Federacji Koszykówki. Pośmiertnie został wpisany do międzynarodowej Hall of Fame koszykówki (1959).

Holyoke YMCA w 1895 r. wypromował siatkówkę³. Z ruchu YMCA wywodzi się także scouting.

Narodowe YMCA z Europy zrzeszone są w European Alliance of YMCAs - EAY, zaś narodowe YMCA z całego świata w World Alliance of YMCAs - WAY. Podstawy działalności ruchu YMCA na świecie zawarte są w trzech najważniejszych dokumentach, które określają wspólne dla wszystkich organizacji narodowych zasady działania. Są to tzw. „Baza Paryska”, „Zasady z Kampali” i „Challenge XXI”.

Najwcześniejszym dokumentem, który wyraził zasady działania YMCA, była tzw. Baza Paryska. Przyjęty przez I Światową Konferencję YMCA w Paryżu w 1855 r. i potwierdzony przez VI Światową Radę YMCA w 1973 r., pokazywał i pokazuje dzisiaj ciągłość podstaw pracy i świadectwa ruchu YMCA na przestrzeni historii swojej działalności. Baza paryska stała się podstawą programową YMCA, z której treści można wnioskować, że organizacja postanowiła zjednoczyć tych młodych mężczyzn chrześcijan, którzy przyjmując Jezusa jako swego Boga i Zbawcę, zgodnie z Pismem Świętym, pragnęli być Jego uczniami w wierze i w życiu i łączyć siły do szerzenia Jego Królestwa wśród młodych.

Światowa VI Rada YMCA, która obradowała w lipcu 1973 r. w Kampali (Uganda), przyjęła kolejne zasady. Potwierdzono Bazę Paryską mówiącą, że Chrystus znajduje się w centrum ruchu YMCA, który przedstawia jako światowe braterstwo, jednoczące Chrześcijan wszystkich wyznań. Obradujący uznali ciągłość działania oraz, że przyjęte w poł. XIX w. zasady, są zgodne z otwartą polityką członkostwa, włączającą ludzi bez względu na wiarę, wiek, płeć, rasę i sytuację materialną. Baza Paryska nie określała jednak warunków członkostwa YMCA poszczególnych krajów. Kompetencje te pozostawiono, tzw. ympom - członkom Aliansu Światowego. Zgodzono się, że Baza wyjaśnia, że członkowie Aliansu mają pełną swobodę w wyrażaniu swoich celów, określanych w ścisłym odniesieniu do potrzeb i aspiracji tych, którym mają służyć, pod warunkiem, że zostaną uznane przez Alians Światowy za zgodne z Bazą. Uwzględniając charakter YMCA w poszczególnych krajach obecnie, dokument ten, przyznający Bazie Paryskiej poczesne miejsce pośród różnych „Imek” i ich członków, nakazuje wszystkim, aby:

1. Pracować na rzecz równouprawnienia wszystkich ludzi,
2. Pracować na rzecz rozwoju społeczeństwa, w którym związki pomiędzy ludźmi opierać się będą na miłości i zrozumieniu,
3. Zarówno w YMCA, jak i w społeczeństwie, jego organizacji i instytucjach, stwarzać warunki rozwoju, które opierać się będą na praworządności, głębi i kreatywności,

³ William G. Morgan (ur. w 1870 w stanie Nowy Jork- zm. 1942) - Twórca siatkówki w 1895 r., której pierwotnie nadał nazwę „Mintonette”. Studiował w Springfield College of the YMCA, gdzie poznał Jamsa Naismitha. Następnie uczył się do Northfield Mount Hermon School. Po ukończeniu studiów i rocznym stażu w Auburn YMCA w Maine, latem 1896 r. przeniósł się do YMCA w Holyoke (Massachusetts), gdzie został dyrektorem Wychowania Fizycznego. Dzięki temu mógł wpływać na rozwój i szeroki program ćwiczeń i zajęć sportowych dla mężczyzn. Do zajęć obowiązkowych wprowadził siatkówkę jako mniej intensywny sport alternatywny dla szybko upowszechnianej koszykówki.

4. Rozwijać przywództwo i modele programów, które pokażą różnorodność i głębię chrześcijańskich doświadczeń,

5. Pracować nad wszechstronnym rozwojem każdego człowieka.

Kolejne uzgodnienia poczyniono podczas 14. Rady Światowej YMCA w 1998 r., która obradowała we Frechen (Niemcy). Przyjęty wówczas tzw. „Challenge 21” określa obowiązki, które YMCA mogłaby przyjmować w nowym milenium, zgodnie ze swoimi potrzebami i możliwościami. Zawarty w „Challenge 21” potencjał zadań ukazuje pozycję YMCA w szerszym aspekcie społecznym. „Challenge 21” może być odbierany jako krok naprzód we współczesnym rozumieniu misji YMCA w naszych czasach, zachowując Bazę Paryską jako podstawę działania YMCA. Mimo że świat, w którym żyjemy, staje się coraz bardziej skomplikowany, jesteśmy zobowiązani szukać dróg, na których pozostaniemy otwarci na wyzwania współczesności, lecz jednocześnie tak samo, albo nawet bardziej, będziemy związani z naszymi korzeniami. Co więcej, przyjmując Bazę Paryską z 1855 r. jako niezmienną podstawę określającą misję YMCA, na progu trzeciego tysiąclecia zadeklarowano, że YMCA jest Chrześcijańskim, ekumenicznym, wolontarystycznym ruchem o zasięgu światowym, zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn, nastawionym zwłaszcza na rzeczywiste włączenie się do ruchu młodych ludzi. YMCA bierze udział w chrześcijańskim ideale tworzenia społeczeństwa opartego na zasadach sprawiedliwości, miłości, pokoju i prawa do pełni życia dla wszelkich stworzeń.

W trakcie obrad wezwano wszystkich członków YMCA do skoncentrowania swoich działań na określonych wyzwaniach, które są zgodne z ich własnym rozumieniem wyzwań, które staną się ewolucją Zasad z Kampali. Głosić Dobrą Nowinę Jezusa Chrystusa i dążyć do duchowego, intelektualnego i fizycznego rozwoju ludzkości jako całych społeczeństw i poszczególnych jednostek. Umacniać wszystkich, w szczególności młodych ludzi i kobiety, do brania większej odpowiedzialności i przejmowania przywództwa na wszystkich poziomach i pracy ukierunkowanej na sprawiedliwe społeczeństwo. Popierać i promować prawa kobiet i prawa dzieci. Sprzyjać dialogowi i partnerstwu między ludźmi różnych wyznań i ideologii. Sprzyjać zachowaniu tożsamości kulturowej ludzi oraz promować odnowę kulturalną. Angażować się w prace na rzecz solidarności z biednymi i wysiedlonymi, prześladowanymi z powodów rasowych, przekonań religijnych oraz na rzecz mniejszości etnicznych. Włączać się jako mediatorzy w sytuacjach konfliktów i pracować nad znaczącym udziałem i rozwojem ludzi w ich samookreśleniu. Bronić dzieła Bożego stworzenia przed wszelkim zniszczeniem, zachowując zasoby i bogactwa ziemi dla przyszłych pokoleń. W obliczu tych wyzwań, YMCA powinna rozwijać wzory współpracy na wszystkich poziomach, które umożliwiają samowystarczalność i samostanowienie.

Działalność YMCA napotykała na wiele trudności. „Imciarze” narzekali wielokrotnie na brak najzwyczajszej życzliwości ze strony innych społecznych i religijnych organizacji. Nieprzychylnie ustosunkowała się do związku hierarchia Kościoła katolickiego. Działalność społeczna i sportowa wśród rzeszy młodzieży,

prowadzona przez, co prawda chrześcijański związek, ale będący organizacją protestancką, nie stwarzał dobrej płaszczyzny do porozumienia w drugiej poł. XIX w. i na początku wieku XX. Należy bowiem pamiętać, że kwestie ekumenizmu stały się przedmiotem prac Kościoła dopiero w trakcie Soboru Watykańskiego II⁴.

YMCA w Polsce

W Polsce YMCA prowadziła działalność od 1919 r. Od początku nosła w zrujnowanej Polsce pomoc materialną oraz moralną osobom pokrzywdzonym w czasie Wielkiej Wojny. Członkowie amerykańskiej YMCA przybyli na tereny odradzającego się państwa polskiego wraz z oddziałami „błękitnej armii” gen. Józefa Hallera i wśród żołnierzy od 1917 r. prowadzili akcję charytatywną. Akcja pomocowa dla polskiego społeczeństwa była tak znaczna, że z racji jej troskliwej działalności nadano organizacji ciepło brzmiącą nazwę „Ciocia Imcia”. Pierwsza tymczasowa misja YMCA powstała w Polsce w kwietniu 1919 r., biorąc w orbitę swych działań środowiska studenckie w Krakowie, włączając swych instruktorów do działań przygotowujących sprawnościowo polskich rekrutów do odradzającego się Wojska Polskiego! Podczas wojny bolszewickiej 1920 r. YMCA zorganizowała dla polskiego wojska 90 ruchomych kantyn oraz w przybliżeniu tyleż ośrodków rozrywki i sportu, posuwających się za linią frontu. Akcję wkrótce rozszerzono o opiekę nad jeńcami wojennymi, repatriantami z Rosji, demobilizowanymi żołnierzami, niezamożnymi studentami, dziećmi i ludnością cywilną. Po podpisaniu w marcu 1921 r. postanowień Traktatu Pokojowego w Rydze, a więc wraz z zakończeniem wojny Polski z Rosją bolszewicką, amerykańska YMCA, uznając swoje zadanie za wypełnione, przystąpiła do likwidacji działalności w Polsce. Swoją aktywnością zaskarbiła sobie przychylność kręgów wojskowych i politycznych, co stało się nieocenioną pomocą w organizowaniu jej stałej ekspozytury. Jednak już do końca 1921 r. członkowie amerykańskiej YMCA sukcesywnie opuszczali niepodległą już Rzeczypospolitą.

Powstałą pustkę wypełnił Związek Młodzieży Chrześcijańskiej „Polska YMCA”, powstały pod koniec 1923 r. Organizując struktury bazowano na zatwierdzonym

⁴ Dostrzegając społeczną pracę protestanckich organizacji Kościół katolicki zaczął na przełomie XIX i XX w. tworzyć swoje stowarzyszenia robotników i związki młodzieży chrześcijańskiej w ramach tzw. Akcji Katolickiej. Duży wpływ na kształtowanie tej idei w łonie Kościoła miała działalność papieża Leona XIII oraz jego następców, zwłaszcza Piusa X i Piusa XI. Ich społeczne encykliki (*Rerum novarum* z 1891 r., *Il fermo proposito* z 1905r., w której po raz pierwszy ten ruch nazwano Akcją Katolicką /lub też Akcją Katolików/ czy *Ubi arcano Dei* z 1922 r.) powodowały budzenie się wśród katolików świeckich świadomości, że oni także są odpowiedzialni – obok hierarchii kościelnej – za losy Kościoła. Odpowiedzialność – w myśl encyklik – to czynne angażowanie się w apostołstwo. Papież Leon XIII, budując chrześcijański ustrój społeczny, olbrzymią rolę wyznaczał świeckim. W swojej najsłynniejszej encyklice społecznej z 15 V 1891 r. *Rerum novarum* stwierdził, że dwa główne czynniki – hierarchia kościelna i wierni świeccy – muszą współpracować, aby społeczeństwo zmierzało do właściwego celu i panował spokój społeczny. Całą społeczną działalność tego papieża można uważać za pierwszy krok do ukształtowania późniejszej Akcji Katolickiej.

przez polskie władze oświatowe w 1922 r. zezwoleniu na działalność struktur YMCA na obszarze państwa polskiego. To stricte Polskie stowarzyszenie było pomyślane jako młodzieżowa organizacja społeczna, zbudowana na podstawach programowych międzynarodowej organizacji YMCA. Jej celem było prowadzenie działalności opiekuńczej, charytatywnej, jak również edukacyjnej i wychowawczej w duchu chrześcijańskim. „Polska YMCA” zrzeszała wszystkich tych, którzy chcieli rozwijać się i służyć innym zgodnie z chrześcijańskim (czyli opartym na nauce Jezusa Chrystusa) systemem wartości.

Pierwsze Walne Zebranie Delegatów „Polskiej YMCA” odbyło się 8 XII 1923 r. i od tego momentu formalnie datuje się praca Związku. Za symbol pracy wychowawczej przyjęto „imciarski trójkąt” wyrażający harmonijny rozwój moralny, umysłowy i fizyczny jednostki. Brak odniesienia do symboliki krzyża nie zmienił faktu, że organizacja oparła się na zasadach etyki chrześcijańskiej. Wśród 21 członków Komitetu założycielskiego YMCA znaleźli się: dr med. prof. UMCS w Lublinie, a zarazem polityk, delegat RP na obrady Zgromadzenia Ogólnego Ligii Narodów - Witold Chodźko, Minister Pracy i Opieki Społecznej RP - Ludwik Darowski, F. Skąpski, dr psychiatrii Rafał Radziwiłłowicz, Marian Ponikowski (Ponikiewski), dr Tadeusz Dyboski czy prof. Aleksander Janowski. Przewodniczącym komitetu, a następnie pierwszym Prezydentem władz centralnych YMCA, został adwokat i notariusz, współzałożyciel Rady Głównej Opiekuńczej i jej prezes (1916), a także minister Opieki Społecznej i Ochrony Pracy w Radzie Regencyjnej - Stanisław Staniszewski.

Okres międzywojenny był czasem prężnej działalności organizacji, wzrostu liczby członków, a także gromadzenia majątku. Jej działalności towarzyszy społeczna aprobata, zwłaszcza wśród polskich elit, które dostrzegają w niej siłę samoorganizacji, tak potrzebną dla odbudowy kraju i społeczeństwa na moralnych zasadach, a zarazem dla krzewienia idei patriotycznych. Nowe Ogniska powstawały zwłaszcza w dużych miastach. Ze społecznych środków, z darowizn, utworzone zostały nowoczesne, stałe ośrodki pracy w Krakowie i Łodzi, następnie Ognisko Centralne w Warszawie, wreszcie ośrodek w Gdyni. Wśród licznych typów działalności YMCA program sportowy był najszerzej rozwinięty. Organizacja koncentrowała swą działalność zwłaszcza na studentach i była w tym wspomagana przez inne organizacje anglosaskie, jak Student Christian Movement. Ponieważ w Polsce nie powstał, jak w krajach anglosaskich, równoległy Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Żeńskiej (YWCA, Young Women's Christian Association) w pracach „Polskiej YMCA” brały udział również dziewczęta.

To, że w kraju katolickim działalność społeczną i sportową rozpoczęła - i to z dużym powodzeniem - organizacja protestancka, szybko stało się przedmiotem właściwych reakcji Kościoła katolickiego. W 1920 r. Watykan opublikował specjalny list ostrzegający biskupów przed działalnością YMCA⁵. W Polsce, biskupi, obradujący w styczniu 1920 r. w Warszawie na konferencji biskupów, przyjęli postanowienie o

⁵ Acta Apostolicae Sedis, 17 XII 1920, s. 595. List Kongregacji Św. Oficjum do biskupów z dnia 5 XI 1920, podpisany przez sekretarza Kard. R. Merry del Val.

działaniach mających na celu „przeciwdziałać amerykańskiej organizacji YMCA, która szerzy ducha protestanckiego”⁶. Przeciwdziałanie wpływowi YMCA w Polsce było jednak utrudnione z racji jej zasług w pracy pomocowej dla polskiej armii, a później polskiego społeczeństwa. Ponieważ były one zbyt oczywiste, jej działalność, oficjalnie – co już zauważono – uznawały polskie władze państwowe. Ponadto we władzach polskiego ośrodka YMCA zasiadały wybitne osobistości, w tym profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego, jak anglista Roman Dyboski czy znany bibliograf Karol Estreicher. Jednym z prezydentów „Polskiej YMCA” był – wspomniany już – prof. Aleksander Janowski, wysoki urzędnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Tak obwarowaną YMCA trudno było z kraju relegować. Tym niemniej w latach 1923/24 ukazała się seria broszur propagandowych i artykułów prasy katolickiej, wymierzonych w YMCA, w których wielokrotnie za motto przytaczano fragment Iliady dotyczący konia trojańskiego – „boję się Greków, nawet wówczas, gdy przynoszą dary”. Przesilenie kampanii przeciw YMCA nastąpiło w 1927 r., gdy arcybiskup metropolita warszawski, kardynał Aleksander Kakowski⁷ ogłosił swój list pasterski, wymierzony w inne niż katolickie organizacje społeczne. Ten znamienity hierarcha katolicki był konserwatystą i uważał, że katolicyzm w Polsce powinien mieć miejsce dominujące w państwie⁸. Był także przeciwnikiem równouprawnieniu chrześcijańskich wyznań nie-katolickich w Polsce. W swoich pamiętnikach napisał: „Na osłabionym przez niewolę organizmie Polski usadowiły się pasożyty religijne, społeczne i narodowe, które ją bez litości gryzą i nękają. Pasożytami tymi są: 1) Żydzi osiedli w miastach i w miasteczkach, w przerażającej ilości; 2) sekty heretyckie i schizmatyczne obcej krwi, obcej narodowości, w liczbie około 40, zalegalizowane prawnie przez trzy rządy zaborcze dla osłabienia organizmu polskiego; 3) masoni, wolnomyśliciele i bezwyznaniowcy rekrutujący się przeważnie spośród Żydów i heretyków i prowadzeni przez Żydów”⁹.

Kardynał działalności YMCA przeciwstawiał katolicką naukę społeczną i

⁶ A. Kakowski, *Z niewoli do niepodległości. Pamiętniki*, Kraków 2000, s. 955. Powyższy cytat pochodzi z omówienia przez Kakowskiego konferencji biskupów z dnia 11 i 12 stycznia 1920 r. w Warszawie (s. 953-955). Kakowski sumiennie rok po roku omawia wszystkie konferencje (do 1929).

⁷ Aleksander Kakowski – (ur. 5 II 1862 w Dębinach/k. Przasnysza - zm. 30 XII 1938 w Warszawie), arcybiskup metropolita warszawski. Członek Rady Regencyjnej (1917-1918) i ostatni prymas Królestwa Polskiego (tytułu używał dożywotnio od 1925 r.). Dnia 15 XII 1919 r. przyjął kapelusze kardynalskie. W czasie bitwy warszawskiej 13 VIII 1920 r. wykazał się niebywałą odwagą - nie opuścił zagrożonej Warszawy, co więcej, znalazł się wśród żołnierzy pierwszej linii w okopach obronnych wokół miasta Radzymin. Przy jego współudziale zawarto w 1925 r. konkordat pomiędzy Rzeczypospolitą a Watykanem. Jako abp warszawski był inicjatorem budowy wielu kościołów i kaplic. W 1936 r. zwołał pierwszy synod plenarny biskupów polskich w Częstochowie. Z jego inicjatywy w 1927 r. Kościół katolicki rozpoczął organizowanie Akcji Katolickiej. W związku z tym w 1930 r. powołano Katolicki Związek Instytucji i Zakładów Wychowawczych *Caritas*. Zorganizował działalność kleru wśród młodzieży akademickiej, zalecał opiekę nad zabytkami sztuki sakralnej. Napisał wiele artykułów i rozpraw z zakresu ustawodawstwa kościelnego.

⁸ Dlatego też sprzeciwiał się m.in. ślubom i rozwodom cywilnym. Prowadził kampanię, dzięki której nie udało się w II Rzeczypospolitej ujednoczyć prawa rodzinnego (projekt Komisji Kodyfikacyjnej).

⁹ A. Kakowski, *op. cit.*, s. 956.

zachęcał do aktywności w strukturach organizacji katolickich. Jako przykład podawał w swoich listach pasterskich Akcję Katolicką. Według niego Akcja to prawdziwe apostołstwo na cześć i chwałę Chrystusa. Za nauczaniem Piusa X, a zwłaszcza Piusa XI, wzywał świeckich do brania czynnego udziału w różnych działaniach na rzecz dobra Kościoła, społeczeństwa i jednostki. Miały one na celu zbawienie dusz i rozszerzenie Królestwa Bożego wśród wiernych, ich rodzin oraz w społeczeństwie. Środkami do realizacji tych zadań miało być praktykowanie cnót chrześcijańskich, szerzenie Ewangelii oraz spełnianie miłosiernych uczynków. W ten sposób Chrystus ma być wprowadzony do rodzin, szkół, społeczeństwa. Całe to działanie miało się odbywać się w ścisłym współdziałaniu z Kościołem. Akcja Katolicka wg. abp. Kakowskiego to udział, współpraca i współdziałanie świeckich katolików w hierarchicznym apostołstwie Kościoła. Zadania Akcji to nic innego jak współpraca świeckich i hierarchii w rozprzestrzenieniu Królestwa Chrystusa. Świeccy mają być urzędowymi pomocnikami hierarchii kościelnej. Wobec tego nawoływania Kościoła w II Rzeczypospolitej katolicy świeccy wraz z hierarchią kościelną od 1930 r. zakładali różne koła pod wspólną nazwą Akcja Katolicka¹⁰. Trzeba podkreślić, że – jak się wydaje – paradoksalnie wzorem dla takiej działalności mogła być wieloletnia aktywność amerykańskiej YMCA. W Akcji Katolickiej, podobnie jak w opisywanej organizacji, osobne były grupy dla kobiet, mężczyzn, dzieci i młodzieży. Trzeba zauważyć, że działalność Akcji Katolickiej do 1939 r. cieszyła się w Polsce niezwykłą popularnością. Dość wspomnieć, że w 1939 r. liczba członków Akcji Katolickiej wynosiła ok. 750 tys. członków. Wcześniej od Akcji Katolickiej, w dwudziestolecium międzywojennym działało Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej (SMP), utworzone już w 1919 r. i liczące w 1934 r. ponad 100 tys. członków. Gdy w 1930 r. powołano w Polsce Akcję Katolicką, młodzież z SMP oraz z innych środowisk młodzieżowych utworzyła w 1934 r. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej i Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej, które tak jak i YMCA, w programach miały zapisane rekreacyjne formy kultury fizycznej¹¹.

Zauważony wyżej wysiłek polskiego Kościoła katolickiego w tworzenie Akcji Katolickiej oraz pielęgnowanie tradycji innych stowarzyszeń, należy postrzegać jako swoistą konkurencję dla wielu organizacji społecznych spoza kręgów wpływów katolickich, w tym również „Polskiej YMCA”, która ma – jak już wspomniano -

¹⁰ A. Gliwa, *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży*, cz. I, „Niedziela” ed. Lubelska, nr 41/2002; Według informacji zawartych na stronie Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży (Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Oficjalna witryna ogólnopolska <http://www.ksm.org.pl/o-ksm/historia> z dnia 4.05.2010) w 1928 r. utworzono Komisję Episkopatu do spraw Akcji Katolickiej, w skład której weszli: kardynał August Hlond – przewodniczący, kardynał A. Kakowski, kardynał Adam Stefan Sapieha, abp Andrzej Szeptycki i od 1930 r. bp Stanisław Adamski, który został mianowany koordynatorem działań Akcji Katolickiej i ułożył jej Statut. Statut ten został zatwierdzony 27 XI 1930 r. przez Piusa XI. Był to jedyny, poza Włochami, statut krajowy, za którym stał autorytet papieża.

¹¹ Katolickie Stowarzyszenie

protestanckie korzenie. Niezależnie jednak od wskazanej wyżej niechęci katolickiego kleru, wielokrotnie nieuzasadnione, „Polska YMCA” rozwijała się jednak dalej, a jedynym widocznym skutkiem ograniczającym działalność organizacji było to, że jej polski segment do końca dwudziestolecia międzywojennego nie zdecydował się na formalne członkostwo Światowego Zgromadzenia organizacji YMCA (World Alliance of YMCA). Należy jednak również zauważyć, że od 1936 r. zaznacza się poprawa relacji pomiędzy działaczami „Polskiej YMCA” a hierarchią Kościoła katolickiego. Z inicjatywy krakowskiego kardynała Stefana Sapięhy podjęto rozmowy mające na celu wskazanie płaszczyzn współpracy. Tę bezprecedensową jak na warunki polskie (i nie tylko) katolicką opiekę duszpasterską – prowadzono aż do wybuchu wojny¹². Łącznikiem i duszpasterzem ze strony krakowskiej kurii dla ogniska krakowskiego YMCA wyznaczono ks. Władysława Śledzia¹³.

Specjalną pozycję w historii „Polskiej YMCA” stanowiła akcja obozowa prowadzona zarówno latem, jak i zimą. Powstały trzy stałe obozy. Pierwszym był obóz „Beskid” koło Mszany Dolnej (Kasina Dolna), uruchomiony już w 1925 r. Jego klasa (poziom organizacyjny) została dostrzeżona i uznana zarówno w Europie, jak i Ameryce, gdyż powadzone w nim turnusy przeznaczone były również dla młodzieży z zagranicy. W 1932 r. w Kurnędzu nad Pilicą, koło Sulejowa powstał obóz drugi, a w roku 1937 zbudowany został w Szwajcarii Kaszubskiej, w Wieżycy nad Jeziorem Ostrzyckim kolejny, trzeci stały obóz.

Na czele YMCA w Polsce stało wielu zasłużonych dla Polski obywateli. Pierwszym Prezydentem został Stanisław Staniszewski - adwokat, polityk, wolnomularz, publicysta, w rządzie Jana Kucharzewskiego (powołanym przez Radę Regencyjną) minister Opieki Społecznej i Ochrony Pracy. Funkcję tę sprawowali również prof. Aleksander Janowski - polski podróżnik, pionier krajoznawstwa, autor przewodnika Wycieczki po Kraju (1900-1903), pedagog, współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1906), wysoki urzędnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego¹⁴, dr Rafał Radziwiłowicz – lekarz psychiatra i społecznik, od kwietnia 1918 r. wyższy funkcjonariusz Ministerstwa Zdrowia, Ochrony Pracy i Opieki Społecznej, a także profesor Uniwersytetu im. Stefana Batorego. Do 1931 r. prezydentem związku był Franciszek Krzyształowicz – lekarz dermatolog i wenerolog,

¹² P. Super, *Twenty-five years with the Poles*, Trenton 1947, s. 146. Po wojnie do wypracowanej w dwudziestoleciu międzywojennym relacji nie powrócono.

¹³ Ibidem. Ksiądz W. Śledź w październiku 1939 r. został kapelanem w podkrakowskich Dobranowicach. W czasie pobytu pisał pracę doktorską pod kierunkiem profesorów UJ. Zajmował się również katechezą w szkole. W 1942 r. został internowany przez Niemców jako obywatel USA. Do Dobranowic powrócił 7 listopada 1946 r. Pracę doktorską obronił 27 czerwca tego roku, po czym wyjechał do USA.

¹⁴ *Czy wiesz kto to jest?*, pod red. S. Łoży, Warszawa 1938, s. 287-288.

profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego¹⁵. Po nim funkcję przejął Marian Ponikiewski - inż. dypl. za-ca dyr. ZUS¹⁶, kierując pracami związku w latach 1931-1938. Ostatnim przedwojennym prezydentem „Polskiej YMCA” został Tadeusz Dyboski – lekarz dermatolog, dr medycyny, poseł na Sejm z ramienia BBWR, ostatni dyrektor ZUS¹⁷. Dyrektorem naczelnym Polskiej YMCA był Paul Super – Amerykanin, członek amerykańskiej YMCA, który po zakończeniu jej działalności w Polsce na początku lat 20., pozostał na terenie Rzeczypospolitej, osiedlając się w Polsce na stałe¹⁸. Członkami Rady Krajowej, Sądu Koleżeńskiego oraz Komitetów budowy Ognisk w Warszawie czy Krakowie byli także: pisarz Stanisław Centkiewicz, Zygmunt Kmita, Mieczysław Konopacki - prof. histologii i embriologii Uniwersytetu Warszawskiego (1916-39), Seweryn Ludkiewicz - minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

¹⁵ Franciszek Krzyształowicz (ur. 6 V 1868 – zm. 20 X 1931) Lekarz dermatolog i wenerolog, od 1906 r. profesor dermatologii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Rektor Uniwersytetu Warszawskiego w roku akademickim 1924/1925. Do roku 1920 piastował funkcję szefa kliniki dermatologicznej w Krakowie. W 1926 r. napisał podręcznik dermatologii „Etiologia i patogeniza chorób skórnych”, a w 1928 r. drugi podręcznik chorób skóry, w którym przedstawił autorski podział jednostek chorobowych ze względu na ich etiologię. Przyjacieli i lekarz Stanisława Wyspiańskiego. Członek Łoży wolnomularskiej. Prezydent polskiej YMCA w latach 1929-1931.

¹⁶ *Czy wiesz kto to jest. Uzupełnienia i sprostowania*, pod red. S. Łoży, Warszawa 1984, s. 243.

¹⁷ C. Brzoza, *Tadeusz Dyboski, [w:] Kto był kim w drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J. Majchrowskiego, Warszawa 1994, s. 271; *Czy wiesz kto to jest. Uzupełnienia i sprostowania*, pod red. S. Łoży, Warszawa 1984, s. 65. Tadeusz Dyboski (ur. 4 X 1891 – zm. X 1939) Lekarz i społecznik. Syn cieszyńskiego notariusza – Antoniego i Marii z Łopuszańskich. Ukończył studia na Wydziale Medycyny UJ w Krakowie. Po studiach w Monachium i w Grazu w 1914 r. doktor wszech nauk lekarskich. W czasie I w. św. w CK armii w randze lekarza frontowego. W l. 1918-1920 r. lekarz – major WP. Osiadłszy w Krakowie od 1920 r. sprawował funkcję asystenta i z-cy dyr. Kliniki Dermatologicznej UJ. Odbił staż naukowy w kopenhaskim Instytucie Finsena i w klinikach dermatologicznych w Kopenhadze i Londynie. W 1926 r. powołano go na stanowisko ordynatora Oddziału Chorób Skórnych i Wenerycznych Państwowego Szpitala Św. Łazarza w Krakowie. Od 1927 r. członek Partii Pracy. W okresie tym włączył się w działalność polityczną i jako zwolennik Józefa Piłsudskiego w l. 1928-1935 poseł na Sejm RP z ramienia BBWR. W Sejmie pełnił funkcje z-cy przew. Komisji Spraw Zagranicznych i przewodniczącego Komisji Zdrowia Publicznego. Biegle władał niemieckim, francuskim, angielskim, serbskim i czeskim. W l. 1933 -1934 powołano go na stanowisko zastępcy lekarza naczelnego Ubezpieczalni Społecznej w Krakowie, a następnie w 1936 r. na dyrektora Ubezpieczalni Społecznej w Zarządzie Centralnym Ministerstwa Opieki Społecznej. Po wybuchu wojny udał się do Francji. Zmarł w 1939 r. na emigracji w Jugosławii. Autor szeregu prac naukowych z zakresu dermatologii, wenerologii oraz licznych artykułów z dziedziny medycyny w prasie fachowej i ogólnej. Od 1933 r. wiceprezes Rotary Club w Krakowie. Współorganizator Towarzystwa Polsko-Jugosłowiańskiego. Do 1938 r. członek krakowskiej Łoży Wolnomularskiej „Przesąd Zwyciężony”.

Prezydent Rady Polskiej YMCA w latach 1937-1939.

¹⁸ Paul Super (ur. 1880 – zm. 1949) Działacz międzynarodowy YMCA i organizator i Dyrektor Generalny „Polska YMCA”. Autor kilku prac o Polsce, w tym historycznych. Przed wybuchem wojny wydał m.in. *Elements of Polish Culture as seen by a resident foreigner*, Toruń 1934, *Events And Personalities in Polish History*, Toruń – Gdynia 1936, i *The Polish Tradition: an Interpretation of a Nation*, Londyn 1939.

i kierownik resortu reform rolnych w rządzie Aleksandra Prystora, Karol Szejnbok - działacz gospodarczy, Tadeusz Tomaszewski - prawnik, działacz polityczny, premier polskiego rządu na uchodźstwie w latach 1949–1950, Stanisław Węglewski, Edward Wittig, Władysław Woydino, wspomniany już T. Dyboski, a także architekt, prof. Wacław Krzyżanowski i Eugeniusz Tor - inżynier i działacz społeczny, wiceprezydent Krakowa w latach 1945–1947.

Dalszy rozwój „Polskiej YMCA” został zatrzymany przez wybuch II wojny światowej. Jej działalność, jak wielu innych polskich organizacji, została wówczas przez okupanta zakazana. Ogniska „Polskiej YMCA” nie przerwały jednak działalności, tworząc ośrodki na emigracji, a także przy polskich oddziałach wojskowych walczących u boku aliantów zachodnich. Powstaje „YMCA - Pomoc Jeńcom” prowadząca koordynowaną ze Szwajcarii akcję opieki nad jeńcami¹⁹. Powstają ośrodki „Polskiej YMCA” na uchodźstwie: w Rumunii²⁰ i na Węgrzech²¹, we Francji²², w Afryce, w obozach jenieckich, przy jednostkach Armii Polskiej i wreszcie Biuro Główne w Londynie²³. „Polska YMCA” działała m.in. przy Armii Andersa na Bliskim Wschodzie, organizując Dom Żołnierza w Bagdadzie²⁴.

Czas powojenny również nie był dla organizacji łaskawy. Pierwsze posiedzenie Rady Krajowej odbyło się w Krakowie już 9 IV 1945 r. Dzięki szerokiej pomocy ze strony światowego aliansu YMCA, możliwe stało się odtworzenie starych Ognisk i powołanie do życia nowych: w Jeleniej Górze, Szczecinie i Wrocławiu. Ówczesne dokonania YMCA w kraju wyniszczonym przez wojnę miały szczególne znaczenie. Opieką objęto bardzo wielu młodych ludzi, umożliwiając im zajęcia w pracowniach, uprawianie sportu, wypoczynek wakacyjny, dożywianie. Reaktywowana w kraju „Polska YMCA”, po 4 latach działalności została uznana przez władze komunistyczne za „narzędzie burżuazyjno-faszystowskiego wychowania, popierane przez zagranicznych mocodawców i sanacyjne czynniki rządzące”. W gremiach partyjno-rządowych wykrystalizowała się opcja mająca na celu likwidację organizacji. Z kolei władze stowarzyszenia podjęły działania mające na celu uratowanie organizacji. Na zwołanym w 1949 r. do Warszawy Walnym Zjeździe YMCA, delegaci przemianowali organizację na Stowarzyszenie „Ognisko”. Władze komunistyczne były jednak nieugięte i na początku lat 50. działalność organizacji została zabroniona, a następnie „Polska YMCA” została zlikwidowana. Jednocześnie ówczesne władze

¹⁹ Ibidem, s. 348.

²⁰ T. Dubicki, *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939-1945*, Warszawa 1995, s. 44, 49-88. „Polska YMCA” razem z innymi organizacjami pomocowymi działała do grudnia 1941 r. w ramach Amerykańskiej Komisji Pomocy Polakom, a później Komitetu Pomocy Uchodźcom Polskim w Rumunii. Pomoc dla polskich uchodźców nosła również ACF (Assoțiaționa Cristina Femei), w międzynarodowej nomenklaturze „Rumuńska YWCA”, a także „Rumuńska YMCA”. Potwierdza to również P. Super (*op. cit.*, s. 216-258).

²¹ Patrz szerzej: P. Super, *op. cit.*, s. 259-274.

²² Ibidem, s. 276-301, 349-351.

²³ Ibidem, s. 351-353.

²⁴ Ibidem, s. 353-359; *Polskie siły zbrojne w drugiej wojnie światowej*, t. II, *Kampanie na obczyźnie*, cz. 2, Londyn 1975, s. 320.

znacjonalizowały i rozdysponowały cały majątek Związku.

Pod koniec lat 80., gdy tylko zmiany ustrojowe stworzyły taką możliwość, byli działacze i członkowie YMCA podjęli działania, mające na celu odtworzenie organizacji. „Polska YMCA” wznowiła jednak swą działalność dopiero w roku 1990. Bez majątku materialnego jej jedynym kapitałem stali się ludzie - starzy „imciarze” - pełni entuzjazmu i woli wskrzeszenia Związku. To między innymi dzięki nim pracuje dzisiaj 12 ognisk: Bydgoszcz, Częstochowa, Gdynia, Jelenia Góra, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Szczytno, Warszawa, Wrocław i Zgorzelec. Obecnie zgodnie ze statutem do Związku Młodzieży Chrześcijańskiej „Polska YMCA” mogą należeć wszyscy, bez względu na płeć i wiek. Związek, przykładając ogromną wagę do rozwijania poczucia społeczno-obywatelskiego, rozwoju kulturalnego, obowiązkowości i samokształcenia, swoją pracę wychowawczą w ogromnej części opiera na pracy młodzieży z młodzieżą, realizowanej przez liderów rekrutujących się spośród członków organizacji. Po reaktywacji „Polska YMCA” przyjęła zasadę, że jest organizacją świecką i apolityczną. Współpracuje z różnymi organizacjami, urzędami i samorządem lokalnym dla zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej, zgodnie z nadrzędnym celem, jakim jest służenie harmonijnemu rozwojowi fizycznemu, umysłowemu i duchowemu.

Polska YMCA należy do europejskiej struktury organizacji (European Alliance of YMCAs - EAY), która zrzesza narodowe YMCA z Europy i światowej (World Alliance of YMCAs - WAY), która zrzesza narodowe YMCA z całego świata.

Przez „Polską YMCA” przewinęło się szereg znanych osobistości, zwłaszcza świata kultury. „Imciarzami” byli m.in.: Powstaniec Warszawski, żołnierz baonu „Kiliński” AK, wicedyr. Instytutu Wzornictwa Przemysłowego i członek Rady Wzornictwa, autor licznych publikacji i audycji telewizyjnych dot. wzornictwa - Tadeusz Reindl, fotograf - Jan Zelman, muzycy, jazzmani - Mirosław Ufnalewski, Władysław Jagiełło, Andrzej Roman i Jerzy „Duduś” Matuszkiewicz, dziennikarz muzyczny - Jan Borkowski, dziennikarz, literat, publicysta muzyczny, autor scenariuszy estradowych, widowisk i tekstów piosenek - Zbigniew Adrjański, reżyser filmowy i scenarzysta - Janusz Rzeszewski, a także historyk sztuki, autor licznych publikacji z zakresu malarstwa - Zdzisław Kępiński i Barbara Łempicka, altowiolista, kompozytor, dyrygent i aranżer - Marek Sewen, aktor - Jan Kobuszewski i wielu innych.

YMCA w Gdyni

Gdyńskie Ognisko Związku Młodzieży Chrześcijańskiej „Polskiej YMCA” założone zostało w roku 1932. Inicjatorem jego powstania był Aleksjusz Radel – skromny palacz jednego z bloków gdyńskiego ZUS²⁵. Prezesem Zarządu Wykonawczego Ogniska został dyr. PP „Żegluga Polska” Julian Rummel²⁶. W drugiej poł. lat 30.

²⁵ *Encyklopedia Gdyni*, t. I, Gdynia 2006, s. 934; J. Rummel, *Narodziny żeglugi*, Gdańsk 1980, s. 274; P. Super, *op. cit.*, 142; M. Skwarliński, *Klub Narciarski „Skimka”*, „Rocznik Gdyński” 1985, nr 6, s. 235..

²⁶ *Encyklopedia ...*; J. Rummel, *op. cit.*, s. 275; P. Super, *op. cit.*, s. 142, M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 234.

funkcję tę objął dyr. „Pagedu” Stanisław Tor. W czasie wojny „Polska YMCA” w Gdyni weszła pod ponownym kierownictwem J. Rummela²⁷. W skład Zarządu weszli również: dyrektor KKO Franciszek Linke, sprawujący funkcję skarbnika, a jego zastępcami zostali prokurent Jerzy Szerle oraz sekretarz A. Radel²⁸. W październiku 1935 r. jako wiceprezes Ogniska wykazany jest inż. Stanisław Miecznikowski. Jako członkowie Zarządu figurują Naczelnik Urzędu Skarbowego w Gdyni Józef Fidel, dyr. Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Średniej Józef Niemiec oraz inż. Zakładów Przemysłu Rybnego w Gdyni Jerzy Kukucz²⁹.

Prezesem Rady Ogniska gdyńskiego „Polska YMCA” był kontradm. Józef Unrug³⁰. Początkowo do Rady weszli jako wiceprezysi: wicekomisarz miasta Gdyni Włodzimierz Szaniawski i konsul Królestwa Szwecji Tadeusz Korzón, sekretarzem wybrano ww. inż. J. Kukucza³¹. Jesienią 1935r. członkami Rady zostali: S. Tor i dyr. PP „Żegluga Polska” Feliks Kollat, dyr. BGK Władysław Grabowski oraz wspomniani³² i już J. Rummel i F. Linke³³. Komisję Rewizyjną w tym czasie stanowili: dyr. Jerzy Fink-Finowicki – przewodniczący, fotograf Ernest Raulin i Władysław Seweryn – członkowie oraz pracownik firmy „Polskarob” Władysław Bułhak, a także Konsorcjum Francusko-Polskiego Marceli Łysak – zastępcy członków. W grudniu 1937 r. ze stanowiska wiceprezesa zrezygnował W. Szaniawski. Pracami gdyńskiego ośrodka kierował mgr Antoni Wójcicki, który w tym celu przyjechał do Gdyni z Krakowa³⁴, oddelegowany z tamtejszego Ogniska przez Dyrektora Generalnego „Polskiej YMCA” Paula Supera.

Pierwsza siedziba organizacji mieściła się przy ul. Śląskiej. Zajęcia sportowe prowadzono w metalowym baraku po magazynach alkoholowych przy ul. 10 Lutego 41, niedaleko dworca PKP³⁵. Dzięki możliwym mecenasom, do których należały gdyński Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), „Paged”, Komunalna Kasa Oszczędności (KKO) i Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), ognisko wkrótce przeniosło się do Hotelu Kaszubskiego na Kamiennej Górze przy ul. Sędzickiego 13³⁶. Ognisko otwarte było codziennie od 17⁰⁰ do 22⁰⁰. Kierownik Ogniska urzędował od 9⁰⁰ do 13⁰⁰³⁷.

Gdyńskie Ognisko „Polskiej YMCA” szybko zyskało renomę w Polsce. Mimo prymitywnych warunków lokalowych, już w 1935 r. postrzegana była jako ośrodek z „najwyższą i najbardziej uczęszczaną świetlicą dla młodzieży oraz ośrodkiem

²⁷ Dokumenty i materiały Związku Młodzieży Chrześcijańskiej Polska YMCA w Gdyni, Korespondencja (zbiory własne).

²⁸ Ibidem.

²⁹ Dokumenty ..., Spis Rady i Zarządu Polskiej YMCA w Gdyni (zbiory własne).

³⁰ J. Rummel, *op. cit.*, s. 275; P. Super, *op. cit.*, s. 142; M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 234.

³¹ Dokumenty ..., Korespondencja (zbiory własne).

³² Dokumenty ..., Spis

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem. J. Rummel, *op. cit.*, s. 276; M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 235. W pracy pomagała mu żona Hanka.

³⁵ J. Rummel, *op. cit.*, s. 275; P. Super, *op. cit.*, s. 142-143.

³⁶ Ibidem, s. 143; M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 235.

³⁷ Dokumenty ..., Korespondencja.

przodującego ruchu organizacyjnego na terenie sportowym”³⁸. Działalność gdyńskiej YMCA skierowana była do młodych ludzi, którzy tłumnie przybywali do Gdyni, a nie mając oparcia w rodzinach, byli szczególnie wystawieni na pokusy portowego miasta. Składka roczna dla osoby wstępującej do ogniska wynosiła 12 zł, później zaś proporcjonalnie do możliwości³⁹. Personel administracyjny był niewielki liczebnie, gdyż praca w Ognisku opierała się na działalności społecznej. Zajęcia prowadzono w kołach zainteresowań, a do najciekawszych należały: bilardowe, szachowe, warcabowe, pingpongowe, fotograficzne i turystyczne oraz liczne kursy językowe. Uruchomiono bibliotekę. Niezwykle prężnie działały Klub Żeglarski „Szkwał” i Klub Narciarski „Skimka”⁴⁰. Na swoje treningi zapraszały sekcje: bokserska i zapaśnicza, gier sportowych i gimnastyczna. Ognisko w 1935 r. liczyło 233 działaczy, a w 1938 r. ponad 500⁴¹. W samym tylko Klubie Narciarskim zimą roku 1935 z uroków sportów zimowych korzystało niespełna 200, a już w listopadzie 1938 r. ok. 300 osób⁴².

Kursy żeglarskie realizowano na wodach Zatoki Gdańskiej, korzystając z możliwości, które stwarzał Ośrodek Morski Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego (PUWFiPW) i Yacht Klub Polski (YKP), a pod koniec lat 30. na Jez. Ostrzyckim, na terenie obozu stałego w Wieżycy. Zarząd Ogniska oraz władze ogólnopolskie „Polskiej YMCA” rozważały nawet utworzenie w basenie żaglowym w Gdyni - z chwilą jego ukończenia - skromnej przystani dla jednostek żaglowych, pozostającego w planach na przyszłość klubu żeglarskiego Polska YMCA. Moderatorem ww. spraw żeglarskich został kierownik Ogniska gdyńskiego A. Wójcicki⁴³. Jak się wydaje, do września 1939 r. nie udało się jednak tych planów zrealizować. Bardzo szybko za to zintegrowało się środowisko narciarskie „imki”. Zwolennicy sportów zimowych, nie bacząc na niedostatki sprzętowe i brak bazy, byli jedną z najaktywniejszych grup sportowych w Gdyni. Do czasu budowy schroniska narciarskiego pod Wieżycą narciarze korzystali z gościnności gospodarzy z miejscowości Brodnica nad Jez. Ostrzyckim, a także szusowali po zboczach wzniesień morenowych gdyńskich dzielnic Grabówka, Leszczynek oraz Zagórza (dzisiejszej Rumi)⁴⁴. Ćwiczenia lekkoatletyczne i gry sportowe rozgrywano korzystając z infrastruktury Stadionu Miejskiego w Gdyni⁴⁵.

W swojej działalności członkowie Ogniska korzystali również z imprez organizowanych przez inne ośrodki „Polskiej YMCA”, zwłaszcza łódzkiego i krakowskiego. Poza imprezami krajowymi, członkowie poszczególnych sekcji, a zwłaszcza klubów, wyjeżdżali na obozy organizowane np. we włoskich Dolomitach czy

³⁸ Dokumenty ..., Przedsięwzięcia YMCA w Gdyni w latach 1934-1939, Wiadomości Głównego Biura Rady Krajowej „Polskiej YMCA” z lutego 1935 r. (zbiory własne).

³⁹ M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 234.

⁴⁰ P. Super, *op. cit.*, s. 143; M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 235.

⁴¹ P. Super, *op. cit.*, s. 143.

⁴² M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 236. Nie sposób jednak jest dzisiaj zweryfikować tę liczbę.

⁴³ Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Wiadomości ... z lutego 1935 r.

⁴⁴ M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 235.

⁴⁵ Dokumenty ..., Korespondencja.

austriackich Alpach. Stałym elementem były wygłaszane odczyty. Początkowo, wobec braku sal, odczyty i imprezy sportowe odbywały się w tzw. długiej sali „barakowej” Ogniska przy ul. 10 Lutego, bądź też na sali gimnastycznej Państwowej Szkoły Morskiej. Później organizowane były w tymczasowej siedzibie na Kamiennej Górze. W pomieszczeniach budynku YMCA przy ul. Sędzickiego gościli np. uczestnicy polskiej naukowej wyprawy polarnej z prof. Stanisławem Siedleckim oraz zdobywca Mount Ewerestu Hugh Ruttledge. Wykłady wygłaszali również inni prelegenci, obieżyświaci i ludzie ciekawi świata, np. członek Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego Władysław Milkiewicz, P. Strzałkowski czy A. Wójcicki⁴⁶. Organizowano liczne wystawy tematyczne: krajoznawcze fotograficzne⁴⁷. Działalność w tym zakresie była realizowana we współpracy z Inspektorem Szkolnym w Gdyni⁴⁸.

Trudno jest scharakteryzować budżet gdyńskiej „imki” w okresie międzywojennym. Pewnym jednak jest, że żadne ognisko miejskie YMCA w tym czasie nie było w stanie istnieć posiadając fundusze tylko ze swych wewnętrznych wpływów. Drogą zbiorów największe ogniska w kraju pokrywały 10-15% budżetu. Tą drogą, ośrodki, które nie posiadały własnych budynków - a do takich przed wojną należało Ognisko gdyńskie - pokrywały większy odsetek wydatków⁴⁹. Stąd dużą wagę przywiązywano do pozyskiwania przyjaciół, którzy okazaliby poparcie finansowe. Tego typu postępowanie traktowano jako wypróbowaną przez organizacje społeczne, religijne, jak i kulturalno-oświatowe na całym świecie, podstawową zasadę finansowania pracy społecznej⁵⁰. Wśród osób wspierających finansowo (i nie tylko) działalność „Polskiej YMCA” w Gdyni, należy wspomnieć wym. już dyr. „Pagedu” S. Tora, dyrektora ZUS w Gdyni, dyrektora gdyńskiego oddziału BGK W. Grabowskiego i Bergera czy dyrektora KKO F. Linke. W prace Ogniska zaangażowali się również m.in. dyrektor Przemysłowych Zakładów Rybnych inż. Stanisław Szytko-Szeretkowski, pracownicy PP „Żegluga Polska” Marian Skwarliński i Zygmunt Kuźniar, pracownik ZUS Kazimierz Perz, kapitan sportowy i pracownik naukowy „MIR” Walerian Cięglewicz, działacz LMiK Józef Limbach czy inż. Mieczysław Miączyński⁵¹.

Ze składek członkowskich, ale przede wszystkim dzięki donatorom, zakupiono grunt, na którym postanowiono zbudować przyszłą siedzibę stałą „Polskiej YMCA” w Gdyni. Potrzebę budowy gmachu Ogniska dostrzeżono już w styczniu 1935 r. W wiadomościach Głównego Biura Rady Krajowej „Polskiej YMCA” czytamy: „Kwestia uzyskania placu pod budowę własnego domu Ogniska staje się coraz bardziej palącą”⁵². We wrześniu 1935 r. Rada Krajowa Związku zwróciła się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o odstąpienie państwowego placu o powierzchni

46 Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Wiadomości ... z lutego 1935 r.; M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 236.

47 Dokumenty Przedsięwzięcia ...

48 Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Pismo okólne Inspektoratu Szkolnego w Gdyni z 25.01.1939 r.

49 Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Wiadomości ... ze stycznia 1935 r. (zbiory własne). Ogniska kanadyjskie YMCA pokrywały drogą zbiorów przeciętnie 29% wydatków.

50 Ibidem.

51 M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 236-237. Stanowili oni Zarząd Klubu Narciarskiego „Skimka”.

52 Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Wiadomości ... ze stycznia 1935 r.

do 3000 m² w centrum Gdyni. Pomorski Urząd Wojewódzki dla celów zabudowy wskazał działkę przy zbiegu ulic Derdowskiego i Żeromskiego. Przejęcie parceli na własność Związku sfinalizowano dwoma aktami notarialnymi podpisanymi biurze notarialnym gdyńskiego notariusza Henryka Chudzińskiego⁵³. Skarb Państwa zbył nieruchomość za cenę 68.490 zł z warunkiem wpłaty 20% ceny kupna, tj. 13.698 zł przy zawarciu aktu kupna-sprzedaży i rozłożeniu reszty należności na 15 rocznych rat po 3.652 zł 80 gr z doliczeniem odsetek w wys. 6% rocznie. Ponieważ pomiar parceli ujawnił powierzchnię o 23 m² większą od ustalonej poprzednim pomiarem, cena zakupu wzrosła do 69.525 zł co zostało skorygowane drugim aktem notarialnym⁵⁴. Dzięki przejściu na własność gruntu, rozpoczęto starania o budowę siedziby, jednak tego zamiaru już nie zrealizowano ze względu na wybuch wojny.

Wraz z początkiem okupacji hitlerowskiej Ognisko gdyńskie „Polskiej YMCA” zaprzestało działalności. Kierownik placówki A Wójcicki uniknął aresztowania, by po przedostaniu się na zachód kontynuować działalność pomocową⁵⁵. Działacze i członkowie Ogniska gdyńskiego aktywnie stanęli w obronie Polski, Wybrzeża i Gdyni. Zasilili oddziały Polskich Sił Zbrojnych i oddziałów partyzanckich. Wielu z nich zginęło w miejscach kaźni. Ci, którzy „odliczyli” się po zakończeniu działań wojennych, zazwyczaj powracali do „imciarskiej” działalności.

Po wojnie YMCA gdyńska wznowiła działalność dzięki Władysławowi Wasylowi. Pracę z młodzieżą rozpoczęto w tymczasowej siedzibie w budynku położonym przy zbiegu ulic 3 Maja i Batorego. Jednocześnie, na zakupionym przed wojną gruncie przy zbiegu ulic Derdowskiego i Żeromskiego rozpoczęto budowę nowej siedziby. Mogło to nastąpić dzięki pomocy amerykańskiej YMCA, gdyż powojenna organizacja nie dysponowała funduszami umożliwiającymi wzniesienie budynku. Dzięki wydatnemu wsparciu Amerykanów m.in. poprzez dostarczenie materiałów budowlanych i wkład finansowy, zbudowana została nowoczesna - jak na tamte czasy - siedziba przy ul. Żeromskiego 26⁵⁶. Niestety, zakończenie budowy nastąpiło już w okresie nie sprzyjającym takiej działalności. Międzynarodowa i chrześcijańska organizacja pracująca z młodzieżą, postrzegana była przez władze komunistyczne PRL jako narzędzie amerykańskiego imperializmu, „które miało służyć władcom kapitału do hamowania procesów krzepnięcia świadomości klasowej mas pracujących”. W wyniku likwidacji organizacji majątek gdyńskiej „imki”, w tym 4-piętrowy budynek został przejęty przez państwo⁵⁷. W okresie PRL-u funkcjonował w nim gdyński Dom Kultury, a następnie Pałac Młodzieży⁵⁸.

⁵³ Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Akt notarialny z 17 X 1936 r. Rep. nr 2024 i Akt notarialny z 5 lutego 1937 r. Rep. nr 532 (zbiory własne).

⁵⁴ Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Korespondencja. Wobec powyższego zmieniły się również kwoty płatności.

⁵⁵ P. Super, *op. cit.*, s. 209, 279; M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 234. Po wojnie pozostał na emigracji. Zamieszkał w USA. Był długoletnim pracownikiem agencji ONZ FAO.

⁵⁶ I. Wójcik, *Wasze, nasze moje rozmowy...*, „De Novo” nr 20/10.2006, s. 18.

⁵⁷ *Encyklopedia ...*; I. Wójcik, *op. cit.*

⁵⁸ *Ibidem*.

Ognisko w Gdyni reaktywowano w 1990 r. po 40-letnim okresie delegalizacji. W 1991 roku, „Polska YMCA” odzyskała budynek, w którym obecnie gdyńskie Ognisko prowadzi swoją działalność. Pierwszym prezesem został Piotr Konderski, a dyrektorami Andrzej Szymański i Michał Guć. Początkowo działalność Ogniska była finansowana przez YMCA kanadyjską oraz rząd amerykański w ramach programu SAPHIR. Jednak w krótkim czasie rozbudowana oferta programowa gdyńskiej organizacji umożliwiła samofinansowanie.

Obecnie pracami gdyńskiego ośrodka YMCA kieruje Radosław Daruk⁵⁹. W dniu dzisiejszym YMCA w Gdyni oferuje zajęcia dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych w ponad czterdziestu sekcjach i klubach sportowych, artystycznych, edukacyjnych i turystycznych. Ognisko zrzesza również młodzież dla realizacji celów charytatywnych, zajmuje się szkoleniem liderów oraz integracją. Jest miejscem, w którym można realizować dobre pomysły, służące rozwojowi jednostki i społeczeństwa. Specjalizacją Ogniska gdyńskiego jest organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży. Cechą charakterystyczną obozów YMCA jest zapewnienie uczestnikom bezpieczeństwa przez maksymalne wykorzystanie czasu na realizację ciekawego programu edukacyjnego.

Związek, przykładając ogromną wagę do rozwijania poczucia społeczno-obywatelskiego, rozwoju kulturalnego, obowiązkowości i samokształcenia, swoją pracę wychowawczą w ogromnej części opierał na pracy młodzieży z młodzieżą, realizowanej przez liderów rekrutujących się spośród członków Związku. Tak jest i obecnie.

Ognisko nawiązało liczne kontakty międzynarodowe, zwłaszcza z siostrzanymi organizacjami w USA, Kanadzie i Niemczech, a także Królestwie Szwecji, Królestwie Norwegii i Królestwie Wielkiej Brytanii. W 1994 r. Ognisko w Gdyni zostało uznane przez Europejski Alians YMCA za jedno z najlepszych spośród kilku tysięcy takich punktów YMCA w Europie⁶⁰.

Obóz stały – Wieżyca

Nierozłącznym elementem gdyńskiej YMCA był obóz stały zlokalizowany w niezwykle urokliwej „Szwajcarii Kaszubskiej”, który zasługuje na osobną uwagę. W roku 1937 gdyńskie Ognisko Związku Młodzieży Chrześcijańskiej „Polska YMCA”, kierowane przez mgr. A. Wójcickiego, wystąpiło do władz samorządowych o udostępnienie pod Wieżycą nad Jez. Ostrzyckim, w miejscowości Wieżyca-Kolano, terenu pod budowę schroniska narciarskiego. Świetnie skomunikowany teren, usytuowany bowiem obok budowanej ówczesnie drogi turystycznej Wieżyca – Ostrzyce – Brodnica Górna oraz linii kolejowej z budynkiem stacyjnym, został uprzednio zakupiony przez PUWFiPW i przekazany nominalnie na własność Wydziałowi Powiatowemu w Kartuzach na cele wychowawczo-sportowe. Położenie tego terenu było (i pozostaje

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ *Encyklopedia*

do dzisiaj) pełne uroku i walorów, o które trudno na całym Pomorzu. Obszar ten był dobrze nasłoneczniony, osłonięty bukowym sosnowo-modrzewiowym lasem. Nad obozem dominował szczyt wzniesienia Wieżycy, którego zbocza świetnie nadawały się do uprawiania sportów zimowych. Położenie nad jeziorem natomiast umożliwiała uprawianie turystyki i sportów wodnych.

Po wstępnych rozmowach Urząd ten wyraził zgodę na wydzierżawienie terenu „Polskiej YMCA” Ognisko w Gdyni. Wojewódzka Komisja Turystyczna w Toruniu zaopiniowała także pozytywnie wniosek „Polskiej YMCA” o subwencję w kwocie 10.000 zł na budowę obozu i schroniska. Miała ona być wypłacona, po przedłożeniu projektu i kosztorysu budowy oraz planu sfinansowania, z kredytów Ministerstwa Komunikacji na rok 1938/1939⁶¹. Koszt budowy obiektów miał wynieść 50.000 zł⁶². Ostatecznie budżet inwestycji zamknął się w 60.000 zł⁶³.

W pracach nad powstaniem bazy w Wieżycy zasłużyło się wielu znamienitych mieszkańców Gdyni i zarazem działaczy „Polskiej YMCA” w osobach chociażby wym. już członków zarządu Klubu Narciarskiego „Skimka”⁶⁴. Subwencionował budowę Wojewoda Pomorski Władysław Raczkiewicz oraz Komisarz Rządu dla Miasta Gdyni Stefan Franciszek Sokół⁶⁵. Gwarantowało to również płynność finansową dla realizowanego projektu. Każdy z powstałych domków miał swojego mecenasa, wśród których były gdyńskie firmy oraz osoby prywatne. Znalazło to odzwierciedlenie w nazewnictwie poszczególnych budynków, noszących nazwy m.in. „Żegluga”, „Polbryt”, „Polskarob” czy „Robur”⁶⁶. Ośrodek został również – jak się wydaje – dofinansowany z funduszy uzyskanych przez środowisko skautów krakowskich⁶⁷. Budulec zapewniła firma „Paged” S. Tora, a sama budowa potrwała ok. 1,5 roku.

W ciągu 1938 r. na opadającym ku Jez. Ostrzyckiemu falistym terenie morenowym, na skraju lasu w dolinie między wzniesieniami, stanął zespół drewnianych obiektów na podmurówce kamiennej, krytych gontem. Zespół składał się z budynku komendy obozu na wzniesieniu (przed nią odbywały się apele uczestników obozów, ogniska i różnego typu imprezy), domu noclegowego dla gości (rodziców, oficjeli itp.), kantyny i świetlicy, kuchni i otwartej, ale zadaszonej jadalni, ambulatorium z izbą chorych, kaplicy oraz 15 domków typu altanowego, w których mieszkali w czasie kilkutygodniowego pobytu pochodzący z różnych stron Polski obozowicze.

⁶¹ Por. APB, UWP, Wydział Komunikacyjno-Budowlany 1930-1939 [Zabytki i turystyka], sygn. 24426. Pismo Ministerstwa Komunikacji – Wydział Turystyki Tur. II 5/115/37 z dnia 1 X 1937.

⁶² Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Projekt budowy stałego obozu Polskiej YMCA w Szwajcarii Kaszubskiej /nad Jeziorem Ostrzyckim/ (zbiory własne) W opisie wstępnym projektu określono prowizoryczny koszt na ok. 35 tys. zł; M. Skwarliński (*op. cit.*, s. 237) wskazał jako początkową kwotę szacunkową 40 tys. zł.

⁶³ J. Rummel, *op. cit.*, s. 277.

⁶⁴ M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 237.

⁶⁵ Dokumenty Przedsięwzięcia ..., Korespondencja; M. Kardas, *Stefan Franciszek Sokół. Komisarz Rządu w Gdyni*, Pelplin 2002, s. 260.

⁶⁶ M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 237.

⁶⁷ Taką informację podaje J. Szubarczyk, D. Czapiewski, *Przewodnik Szymbark*, Szymbark 2008. Wymaga ona jednak weryfikacji źródłowej.

Nad jeziorem funkcjonowała przystań z pomostem i hangarem na sprzęt wodny oraz kąpielisko, gdzie prowadzono naukę pływania⁶⁸. W ostatniej fazie budowy zrealizowano schronisko narciarskie.

Obóz stały, w swoim szerokim zakresie działalności kulturalno-sportowej i turystycznej, która została przede wszystkim skierowana do młodzieży szkolnej i robotniczej, podnosił i wzmacniał jej morale i krzewiąc postawy patriotyzmu. Korzystać mieli z niego młodzi ludzie nie tylko z obszaru Wybrzeża i Gdyni, ale również z całego kraju. Umieszczenie zaś w jednym domku przedstawicieli z poszczególnych regionów Polski, miało dla organizatorów szczególny zamysł, gdyż chciano w ten sposób uzyskać oddolną integrację społeczeństwa polskiego poprzez młodzież. Lokalizacja obozu w tym rejonie przynosiła jeszcze ważny aspekt społeczno-polityczny – wzmacniała żywioł polski w tej części Pomorza⁶⁹.

Działalność ośrodka została przerwana przez wybuch wojny. Infrastruktura została przejęta przez hitlerowców, którzy początkowo stworzyli na terenie ośrodka obóz dla niemieckich przesiedleńców z krajów bałtyckich⁷⁰. Pod koniec 1942 r. teren obozu otoczono drutem kolczastym, tworząc na jego obszarze obóz dla jeńców alianckich, wśród których przeważali lotnicy zestrzeleni podczas wypraw bombowych nad Niemcy. Zostali oni wykorzystani – jak się wydaje – do budowy instalacji wojskowych zlokalizowanych na szczycie pobliskiego wzniesienia Wieżycy k/ Szymbarku. W 1943 r. zbudowano tam stację radarową typu „Würzburg-Riese”⁷¹. Była ona stacją wykrywania dalekiego zasięgu obsługiwaną przez jedną ze Schw. Flugmelde-Leit-Kompanie ze składu Luftnachrichten Regiment 261 w Gdańsku. Ta sporych rozmiarów stacja radiolokacyjna stała się najważniejszym elementem sieci stacji wykrywania zlokalizowanych na odcinku wybrzeża południowego Bałtyku, dla ochrony obszaru Zatoki Gdańskiej. Stacja, oprócz wykrywania obiektów, współpracowała ze zlokalizowanymi na Półwyspie Helskim oraz w okolicach Gdyni i Gdańska bateriami plot. (flak). Najprawdopodobniej z jej „usług” korzystały też nocne myśliwce, stacjonujące na lotniskach rozmieszczonych wokół zatoki Gdańskiej⁷². Według niepotwierdzonych w źródłach niemieckich informacji, hitlerowcy – ze względu na korzystną konfigurację terenu – zamierzali tam umiejscowić wyrzutnie broni V⁷³. Niepewne są również informacje dotyczące losów jeńców wojennych. Jedyny, dotychczas wiadomy ślad po nich zachował się tylko na ścianach byłej stancji

⁶⁸ J. Umiński, *Działalność organów administracji państwowej w dziedzinie turystyki w województwie pomorskim w latach 1924-1939*, art. oprac. w ramach XV kadencji Komisji Historii i Tradycji ZG PTTK. Patrz również: M. Skwarliński, *op. cit.*, s. 237.

⁶⁹ Dokumenty, *Przedsięwzięcia ...*, Projekt budowy

⁷⁰ J. Rummel, *op. cit.*, s. 277.

⁷¹ R. Pasecki, *Würzburg-Riese (Olbrzym) w Helu, Stacja wczesnego ostrzegania radioelektronicznego FuMG 65, „Helska Bliza”*, nr 4 (192) z 18.02.2005, s. 4-6.

⁷² *Ibidem*; M. Kardas, *Półwysep Helski w latach okupacji hitlerowskiej*, [w:] *Półwysep Helski – historia orężem pisana*, pod red. A. Drzewieckiego, M. Kardasa, Toruń 2009, s. 316.

⁷³ Informacja ta podana za J. Szubarczyk, D. Czapiewski (*op. cit.*) wymaga jednak szczególnie starannej weryfikacji źródłowej.

narciarskiej⁷⁴ w postaci numerów identyfikacyjnych wydrapanych na balach przez alianckich pilotów. Ściśle tajne ówczesne sprawy, na dzień dzisiejszy utonęły w mrokach historii.

Ośrodek YMCA w Wieżycy-Kolanie przetrwał zawieruchę wojenną w nienaruszonym stanie, lecz zaraz po zakończeniu działań wojennych nie przywrócono mu przedwojennych funkcji. Ośrodek wykorzystywany był – jak się wydaje – przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego (UBP) jako obóz filtracyjny dla ludzi kolaborujących w czasie wojny z okupantem oraz dla przeciwników politycznych nowej władzy⁷⁵. Do prawowitego właściciela obóz wrócił w roku 1946 i do roku 1949 zorganizowano na jego terenie kilka turnusów wypoczynkowo-szkoleniowych „imciarskiej” młodzieży⁷⁶. W latach 50., po znacjonalizowaniu majątku „Polska YMCA”, ośrodek przeszedł na własność skarbu państwa. Został przekazany Związkowi Młodzieży Polskiej, a następnie przejęła go Stocznia im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Stocznia, która przez szereg lat prowadziła w dolinie Wieżycy - Kolana zakładowy Ośrodek Wczasowy (w 1964 było tu 243 miejsc noclegowych), sukcesywnie go rozbudowywała. Przedwojenna infrastruktura, tzw. „domki imkowskie” pozostały do dnia dzisiejszego ważnym i stałym elementem krajobrazu.

Zamiast podsumowania

Czym jest YMCA dzisiaj? Odpowiedź na to pytanie znaleźć można w Manifeście, jaki przyjęty został przez uczestników YMCA Europe 2003 Festival w Pradze. Możemy w nim przeczytać, że członkowie YMCA wierzą, iż YMCA jest naszą organizacją, która zmienia świat na lepsze. A także:

„W YMCA wierzymy, że Bóg stworzył świat, żebyśmy wszyscy mogli żyć, ciesząc się wolnością i pokojem. Wierzymy, że możemy kontynuować to dzieło stworzenia i zachować świat dla następnych pokoleń.

W YMCA wierzymy, że Jezus Chrystus jest naszym Przyjacielem i Bogiem. On jest naszym Bratem i naszym Zbawicielem. Idąc Jego śladem możemy być przyjaciółmi dla naszych przyjaciół; siostrami, braćmi dla innych. Jesteśmy zainspirowani, aby służyć naszym siostram i braciom.

Wierzymy, że Duch Święty, niczym niebiańska muzyka, szerzy radość i mądrość, siłę i natchnienie. Czyni możliwym, aby każdy z nas mógł uśmiechać się każdego dnia, bez względu na to, jak ciężko bywa w życiu.

⁷⁴ Obecnie, przedwojenna stacja narciarska jest częścią skansenu zorganizowanego w Szymbarku przez rodzinę Czapiewskich, tj. Centrum Edukacji i Promocji Regionu. Ten przeznaczony do rozbiórki budynek, jako tzw. Dom Harcerza, został przewieziony do Centrum, gdzie odrestaurowany stanowi dzisiaj jeden z najpiękniejszych eksponatów architektury szymbarskiego skansenu.

⁷⁵ J. Szubarczyk, D. Czapiewski, *op.cit.*

⁷⁶ J. Umiński, *op. cit.* Autor artykułu podaje, że jako uczeń Miejskiego Gimnazjum i Liceum Męskiego im. M. Kopernika w Bydgoszczy uczestniczył kolejno w latach 1946-48 w obozach „YMKI” nad Jez. Ostrzyckim. Wraz z Miłoszem Matwijewiczem, późniejszym absolwentem Wydziału Sztuk Pięknych UMK w Toruniu pod kierunkiem prof. Kazimierza Cygańskiego, nauczyciela rysunków w gimnazjum upiękśli ściany świetlicy i domu gościnnego w bogate kolorystycznie odmiany haftu kaszubskiego.

Jesteśmy YMCA, jesteście przyszłością i poświęcamy się odnowieniu YMCA tak, aby nadal mogła być narzędziem nowego tworzenia, miłości, pokoju i pozostać organizacją pomagającą ludziom znajdować uśmiech i cieszyć się pełnią życia, bez względu na to, jak ciężko bywa w życiu.

Jesteśmy YMCA, dlatego jesteście częścią wiecznej nadziei. Nadziei, która mówi nam, że nadejdzie nowa Ziemia i nowe Niebo, w którym panować będzie sprawiedliwość.

Jesteśmy YMCA, wierzymy w Boga Wszechmogącego, dlatego my sami nie musimy być wszechmogący. Jesteśmy zainspirowani, by służyć. Służyć całej ludzkości miłością Jezusa Chrystusa.

Podążamy za Tym, który powiedział: - Jam jest Światłością świata. Niechaj to Światło rozbliśnie w nas...⁷⁷.

Ale współczesna YMCA to nie tylko deklaracje. Na Związek Młodzieży Chrześcijańskiej (ZMCh) „Polska YMCA” należy spojrzeć poprzez realizację bogatej oferty zajęć w sekcjach i klubach sportowych, artystycznych, edukacyjnych i turystycznych; poprzez organizację wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży. YMCA to praca na rzecz społeczeństwa. To płaszczyzna umożliwiająca spotkanie się ludzi w różnym wieku i o różnym światopoglądzie. To miejsce, gdzie rozwija się świadomość społeczno-obywatelska, miejsce umożliwiające poszerzenie obszaru kultury, gdzie kształtuje się – zwłaszcza wśród młodzieży - takie cechy jak obowiązkowość i samokształcenie. To także współpraca i integracja środowiskowa. To wreszcie realizacja celów charytatywnych. Współczesna YMCA jest miejscem, w którym można realizować dobre pomysły, służące rozwojowi jednostki i społeczeństwa.

⁷⁷ <http://www.gdynia.ymca.pl/html/ymca/index.php>